

Шматковська Т. О. Оцінка еластичності попиту населення на товари та послуги, необхідні для функціонування особистих господарств / Т. О. Шматковська // Інноваційно-інвестиційна модель розвитку національної економіки : матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф., 26 лютого 2008 р. / Нац. акад. наук України, Донецький нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, Ін-т економіки пром-сті ; ред. кол. : О. О. Шубін [та ін.]. – Донецьк : ДонНУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2008. – С. 209-212.

УДК 631.115.1

Шматковська Т. О.
Львівський державний аграрний університет

ОЦІНКА ЕЛАСТИЧНОСТІ ПОПИТУ НАСЕЛЕННЯ НА ТОВАРИ ТА ПОСЛУГИ, НЕОБХІДНІ ДЛЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОСОБИСТИХ ГОСПОДАРСТВ

В статті аналізуються актуальні за сучасних умов особливості диференціації попиту населення на товари та послуги, необхідні для функціонування особистих господарств, в контексті висвітлення їх регіональних аспектів у Волинській області. Подано деякі пропозиції та рекомендації щодо управління розвитком особистих господарств у перспективі.

В статье анализируются актуальные в современных условиях особенности дифференциации спроса населения на товары и услуги, необходимые для функционирования личных хозяйств, в контексте освещения их региональных аспектов в Волынской области. Изложены некоторые предложения и рекомендации относительно управления развитием личных хозяйств в перспективе.

The paper gives analysis of actual in nowadays features of differentiation of people's demand of products and services for personal economies in the context of specific of it regional conditions in Volin region. The article deals with some directions and recommendations of managerial on development of personal economies in perspective.

З метою вивчення залежності попиту на товари та послуги, що необхідні для функціонування особистих господарств (ОГ) від доходів населення за всією сукупністю домогосподарств, нами було проведено дослідження щодо його еластичності. Причому при порівнянні еластичності споживання товарів та послуг, необхідних для функціонування ОГ (E) двох груп населення з різним рівнем доходів використано формулу А. Маршалла [1, с. 292]:

$$E = \frac{(x_i + 1) - x_i}{x_i} \cdot \frac{(y_i + 1) - y_i}{y_i},$$

де y_i і x_i – доходи і споживання групи населення з більш низькими доходами;

$(y_i + 1)$, і $(x_i + 1)$ - доходи і споживання групи населення з більш високими доходами [4, с. 43].

Варто зауважити, що коефіцієнти еластичності розраховувались шляхом визначення відсотку зростання грошових витрат населення на придбання товарів, необхідних для функціонування особистих господарств, з розрахунку на один відсоток зростання загальних грошових витрат у кожній з доходних груп [4, с. 88]. В якості ваг обрано показники питомої ваги домогосподарств окремих доходних груп у загальній їх чисельності.

Таблиця 1

Розрахунок групових коефіцієнтів еластичності попиту на товари для функціонування ОГ залежно від величини грошових витрат населення Волинської області, 2005р.

Групи сімей за середньодушовими грошовими витратами в місяць, грн.	Питома вага сімей, %	Середній розмір грошових витрат, грн.	Середній розмір грошових витрат на товари для ведення ОГ, грн.	Приріст		Коефіцієнти еластичності	Зважені коефіцієнти еластичності, %
				усіх грошових витрат	витрат на товари для ведення ОГ		
до 180,0	34,9	135,08	12,16	X	X	X	X
180,1-240,0	17,4	212,25	11,87	77,17	-0,29	-0,04	-0,73
240,1-300,0	13,6	273,39	13,68	61,14	1,81	0,53	7,20
300,1-360,0	7,0	320,93	13,44	47,54	-0,24	-0,10	-0,71
360,1-420,0	8,8	383,40	16,65	62,47	3,21	1,23	10,80
420,1-480,0	6,1	448,23	24,74	64,83	8,09	2,87	17,53
480,1-540,0	5,0	511,57	21,52	63,34	-3,22	-0,92	-4,60
540,1-600,0	2,9	575,16	12,82	63,59	-8,7	-3,25	-9,43
600,1-660,0	1,8	635,12	51,44	59,96	38,62	28,90	52,02
660,1-720,0	0,5	675,01	52,95	39,90	1,51	0,47	0,23
понад 720,0	2,0	879,49	44,17	204,47	-8,78	-0,55	-1,09
Всього	100,0	X	X	X	X	X	71,21

Отже, розрахований нами інтегрований коефіцієнт еластичності попиту на товари, необхідні для діяльності господарств населення, залежно від грошових доходів у Волинській області за 2005р. становив 71,21%. Отримані результати надають підстави стверджувати, що зростання грошових доходів населення Волинської області на 1% призводить до зростання грошових витрат на придбання товарів та послуг для функціонування ОГ на 0,71%. Слід зауважити, що в окремих доходних групах домогосподарств означений показник залишається еластичним, а в кількох – втрачає свою еластичність. Найбільш еластичним він є у групах із середньодушовими доходами 420,1-480,0 грн. та

600,1-660,0 грн. за місяць. Попит на товари для ОГ та грошові доходи населення змінюються в протилежних напрямках, тобто показник еластичності набуває від'ємного значення – у групах із середньодушовими доходами 480,1-600,0 грн. та понад 720,0 грн. за місяць (таблиця 1) [2].

При порівнянні показника еластичності попиту на товари для особистого господарства за 2005р. у Волинській області та в цілому по Україні, виявлено що в середньому по країні означений показник дещо вищий. Зростання грошових доходів сільського населення України на 1% зумовлює зростання їх грошових витрат на придбання товарів та послуг, що необхідні для функціонування особистих селянських господарств (ОСГ), на 0,84%. Окрім того, у цілому по країні в розрізі окремих доходних груп відсутні значні перепади еластичності, які характерні для Волинської області. Причому попит залишається еластичним у доходних групах із середньодушовими грошовими витратами понад 540,0 грн. за місяць. Лише в групі із середньодушовими витратами 660,1-720,0 грн. за місяць еластичність попиту набуває від'ємного значення (таблиця 2) [3].

Таблиця 2

Розрахунок групових коефіцієнтів еластичності попиту на товари для функціонування ОСГ залежно від величини грошових витрат сільського населення України, 2005р.

Групи сімей за середньодушовими грошовими витратами в місяць, грн.	Питома вага сімей, %	Середній розмір грошових витрат, грн.	Середній розмір грошових витрат на товари для ведення ОСГ, грн.	Приріст		Коефіцієнти еластичності	Зважені коефіцієнти еластичності, %
				усіх грошових витрат	витрат на товари для ведення ОСГ		
до 180,0	18,5	132,23	11,66	X	X	X	X
180,1-240,0	14,4	208,63	16,53	76,4	4,87	0,72	10,37
240,1-300,0	14,6	268,73	25,29	60,1	8,76	1,84	26,86
300,1-360,0	12,4	328,56	30,72	59,83	5,43	0,96	11,90
360,1-420,0	10,2	388,40	35,77	59,84	5,05	0,90	9,18
420,1-480,0	7,8	447,39	38,98	58,99	3,21	0,59	4,60
480,1-540,0	5,8	507,12	41,21	59,73	2,23	0,43	2,49
540,1-600,0	4,0	565,67	46,59	58,55	5,38	1,14	4,56
600,1-660,0	3,0	628,67	60,97	63,00	14,38	2,78	8,34
660,1-720,0	2,1	687,00	54,43	58,33	-6,54	-1,15	-2,42
понад 720,0	7,2	914,48	74,03	227,48	19,60	1,09	7,85
Всього	100,0	X	X	X	X	X	83,73

Отже, встановлено, що починаючи з 2001р. у Волинській області попит на товари та послуги, що необхідні для функціонування ОГ, втрачає свою еластичність (таблиця 1, 3). Лише в 2000р. попит на означене коло товарів у Волинській області залишається еластичним (таблиця 3), тобто зміна грошових

доходів населення на 1% спричиняє зростання грошових витрат на придбання товарів для функціонування особистих господарств на 1,2%.

Результати дослідження надають підстави стверджувати, що починаючи з 2001р. ОГ втрачають свою, раніше домінуючу, функцію - самозаготівлі продовольчих товарів для особистого споживання, трансформуючись, поступово набувають нового якісного значення, що за умови вдалих економічних рішень щодо подальшого розвитку цієї організаційно-правової форми господарювання дозволить ефективно адаптувати її до нових економічних умов.

Таблиця 3

Розрахунок групових коефіцієнтів еластичності попиту на товари для функціонування ОГ залежно від величини грошових витрат населення Волинської області, 2000р.

Групи сімей за середньодушовими грошовими витратами в місяць, грн.	Питома вага сімей, %	Середній розмір грошових витрат, грн.	Середній розмір грошових витрат на товари для ведення ОГ, грн.	Приріст		Коефіцієнти еластичності	Зважені коефіцієнти еластичності, %
				усіх грошових витрат	витрат на товари для ведення ОГ		
до 30,0	8,5	22,79	1,69	X	X	X	X
30,1-60,0	22,7	43,96	5,92	21,17	4,23	2,69	61,17
60,1-90,0	17,0	73,64	7,35	29,68	1,43	0,36	6,08
90,1-120,0	16,5	105,13	10,62	31,49	3,27	1,04	17,17
120,1-150,0	11,9	130,71	7,79	25,58	-2,83	-1,10	-13,03
150,1-180,0	8,0	164,67	2,48	33,96	-5,31	-2,62	-20,99
180,1-210,0	6,0	193,65	5,9	28,98	3,42	7,84	47,02
210,1-240,0	4,5	221,31	7,99	27,66	2,09	2,48	11,16
240,1-300,0	3,1	275,93	10,37	54,62	2,38	1,21	3,74
понад 300,0	1,8	390,71	28,45	114,78	18,08	4,19	7,54
Всього	100,0	X	X	X	X	X	119,85

Вбачаємо подальші можливі перспективи розвитку ОГ у спрямуванні їх внутрішнього потенціалу на розширення позасільськогосподарських видів підприємництва в сільській місцевості, зокрема, агротуристичної діяльності, художніх ремесел, промислів тощо. Вважаємо, що особливо суттєві можливості щодо розвитку окреслених видів діяльності притаманні особистим селянським господарствам Шацького району Волині, який широковідомий своїми Шацькими озерами (особливо знане – озеро Світязь), а тому – господарства, розміщені в прибережній до них зоні володіють, на нашу думку, значним, в рекреаційному аспекті, потенціалом. Окрім того, розвиток агротуризму - потреба в організації відпочинку, забезпечення належних умов проживання та харчування відпочивальників - диктує необхідність надання державної підтримки, направленої на формування інформаційно-консультативного

забезпечення та законодавчого обґрунтування, чіткого регламентування такої діяльності шляхом внесення коректив до відповідної нормативно-правової бази, яка визначає засади функціонування особистих селянських господарств.

Список використаних джерел

1. Борух В. О., Алямкін Р. В. Економічна статистика. Навчальний посібник. – К.: Ліра-К, 2006. – 318с.

2. *Тут і в подальшому розрахунки проведено на основі опрацювання матеріалів: Витрати і ресурси домогосподарств України у 2000, 2005 роках (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України). Частина II. Автономна республіка Крим, області, міста Київ та Севастополь. Волинська область. Статистичний бюлетень. / Відп. за вип. І. І. Осипова – К.: Державний комітет статистики України, 2001, 2006.*

3. *Розрахунки проведено на основі: Витрати і ресурси домогосподарств України у 2005 році (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України). Статистичний збірник / Відп. за вип. І. І. Осипова. – К.: Державний комітет статистики України, 2006. – 380с.*

4. Костирко І. Г., Біттер О. А., Петришин Л. П. Платоспроможність населення та ефективність сільського господарства. – Львів: НВФ „Українські технології”, 2007. – 160с.